

輕雅
隨風
美

La Xina és al cor

CONTE D'ANTONI SAMPERE

Quan la mare ens telefonà per dir-nos que el pare acabava de morir, els ulls se me'n van anar cap a la finestra i vaig veure que, com sempre, havia començat a nevar de sorpresa. Aquella neu que tornava, després d'un exili de dos anys, em va fer pensar, amb una tristesa instantània i aclaparadora, en les coses que el pare no havia fet mai tot sol i en les que no havíem fet mai junts. Vaig pensar, també, en l'admiració gairebé infantil amb què diem: "Neva!"; i en el desencant de descobrir, a vegades, que allò no és sinó un pobre succedani: la insípida aigüaneu.

Les coses hipotètiques que no havia fet amb el pare em perseguien com fantasmes silenciosos. De mica en mica van començar els remordiments: ja no eren les coses que no havíem fet, sinó també les que no ens havíem dit. Em consolava pensant que els mateixos fills ideals deuen turmentar-se amb aquesta mena d'acusacions irreversibles, però jo estava lluny de ser un fill ideal. També mirava d'animar-me pensant que la vida és massa curta, atrafegada i difícil per poder tenir relacions perfectes amb ningú. Però de seguida m'adonava, amb una fiblada al cor, que les meves relacions amb ell ni tan sols no havien estat imperfectes. Des de feia molt temps, el pare i jo ens tractàvem amb una mena de freda cordialitat, amb una condescendència distant i recargolada, en la qual els elogis sarcàstics, les promeses d'ajuda immediata i desinteressada, fetes en to circumspecte, i les mitges rialles eren el que s'aproximava més al veritable afecte. Hi havia moments en què sentia la necessitat imperiosa de tocar-lo; m'imaginava que un simple gest afectuós podria trencar per sempre aquell gel que s'enduria cada vegada més. Però quan em disposava a fer-ho, la meua mà havia de travessar distàncies tan insalvables que, en arribar al seu destí, ja no es veia en cor d'anar més enllà, i només era capaç de treure-li un fil que duia enganxat a la màniga, o una mica de pols de l'esquena.

El dia que vam incinerar el pare nevava molt fort. La mare i el meu germà petit no em veien plorar des de qui sap quan. Jo a ells tampoc. Estava enlluernat de tant mirar fixament la blancor que cobria el paisatge, i enlluernat, gairebé cec, per les ràfegues de dolor que esclataven dintre meu.

Les cendres vam escampar-les pel bosc. Després, la mare va restar immòbil amb l'urna a les mans, mirant com voleiaven les últimes partícules de pols i es confonien amb les volves de neu. De sobte, una bandada d'ocells famèlics va caure del cel, enmig d'una piuladissa frenètica, i es va enlairar de seguida en adonar-se que el que havíem tirat no era per menjar. Vam estar en silenci una estona. Jo, que hauria d'haver dit alguna cosa, no vaig obrir els llavis. L'únic que sentia per dins era una buidor plena de filferro espinós, d'on no podia sortir res de viu.

Al cap d'una setmana, la mare ens va telefonar per dir-nos que anéssim a recollir algunes coses del pare. Volia que les conservéssim nosaltres perquè, segons ella, en trauríem més profit.

Dos dies més tard, desafiant les amenaces de neu, vaig dirigir-me amb cotxe cap a casa de la mare. Com que el port que hi havia a mig camí estava tancat, vaig haver d'agafar una carretera comarcal plena de clots. El cel semblava un immens mirall que s'entelava per moments. Em vaig recordar de quan el pare em duia a col·legi els dies d'hivern. Amb una mà agafava la meva i amb l'altra una cigarreta. El fum li sortia de la boca a glopades increïblement llargues; jo l'observava amb els ulls molt oberts, i feia boiretes amb el meu alè per imitar-lo. Tots dos dúiem guants de punt. Si encara existien, la mare devia haver-los donat a alguna societat benèfica, juntament amb els altres vestits del pare.

Quan vaig arribar, el meu germà ja hi era. En obrir les caixes de cartró, a la mare li tremolaven les mans.

No vam tardar gens a posar-nos d'acord. Ell es quedaria la col·lecció de rellotges d'arena, un aparell de ràdio molt antic que el pare va restaurar i unes quantes tabaqueres dels temps en què fumava picadura. Jo m'enduria tres caixes de llibres i una col·lecció d'estilogràfiques que estaven guardades en una capsa de llauna. Tot i que vam protestar, la mare va ajudar-nos a transportar un parell de coses als cotxes. Quan li vam dir adéu, ens va saludar amb la mà; vaig veure que portava un mocador ficat dins la màniga.

Encara no feia cinc minuts que anava per l'autovia, que va començar a caure una nevada fortíssima. Al cap de poc, els eixugavidres ja estaven a punt de rendir-se. Els fars dels cotxes que venien en direcció contrària semblaven ulls de bèsties espantades. Malgrat tot, com que la nevada s'enfuria i es calmava capritxosament, vaig aconseguir d'arribar a la desviació que conduïa a la carretera comarcal sense haver d'aturar-me ni una vegada.

A banda i banda d'aquella carretera castigada pel temps, els camps s'havien convertit en blanquíssimes estepes. Els arbres, els pals elèctrics i els turons semblaven els últims elements irreductibles d'un paisatge tiranitzat per la neu. Tot d'una vaig notar que el cor se m'encongia. El dolor m'agafava sempre de sorpresa; s'enfuria i es calmava capritxosament, com aquella tempesta de neu, però mai no s'extingia del tot. Vaig pensar en les coses del pare que duia al maleter, i cada objecte que recordava el veia abandonat sobre aquells camps coberts de neu. Aquell pensament em provocava una tristesa infinita. Veia els llibres, escampats i oberts; veia la neu caient i cobrint-los com devia haver cobert les seves cendres. Veia aquella capsa negra de llauna, mig colgada sota la neu. La capsa negra de llauna.

Quan el cotxe passava per un clot, les plomes trontollaven i rodolaven dins aquella capsa, i feien un soroll que vibrava i ressonava com un gong colpejat amb les ungles.

Vaig tornar a veure la mare posant aquella capsa al maleter del cotxe, i de sobte hi va haver un esclat de llum. La llum entrava per la finestra del menjador de casa dels pares, i queia sobre el paisatge pintat a la capsa. Era una escena xinesa. El pare la tenia a les mans i la feia giravoltar molt a poc a poc, com si me la volgués ensenyar des de tots els angles. Recordava amb molta claredat aquella capsa, el pare amb una cigarreta als llavis, el bigoti que duia aleshores i les figuretes xineses que se li reflectien a les ulleres. Recordava la mare de fons, servint el cafè, i també recordava que jo seia molt quiet, clavat a la cadira, mirant fixament aquella capsa que girava i girava a les mans del meu pare. Sobre un fons negre, constel·lat de ratlles finíssimes que suggerien boires i reflexos, dues noies amb quimono conversaven amb gràcia discreta. L'una portava para-sol, l'altra barret de palla. Una tercera noia, amb el monyo travessat d'agulles, es contemplava en un mirallet. Un pont de fusta creuava un riu amb lotus escampats. A la vora s'alçaven una pagoda i dos o tres salzes. Al costat, un monjo feia volar un estel. Un home carregat amb dos cistells suspesos als extrems d'un bastó llarguíssim es dirigia a bon pas cap al mercat. Al riu flotava un sampan solitari. A dalt del cel, dos gargots fugissers representaven orenetes.

En aquell temps, que diferent que era tot entre el pare i jo! Res no costava gens d'esforç. Quan em donava la mà, jo l'hi agafava. Quan m'ensenyava la capsa, jo la mirava amb uns ulls que ho veien tot per primera vegada. No calia anar més lluny. No calia apartar la vista.

Vaig aferrar-me amb tanta força a aquell record, que ni tan sols em vaig adonar que nevava amb més fúria que abans.

Però en aquell record no sols predominava el moviment sinuós de les mans del pare. Hi apareixien també els seus llavis que formaven paraules, que s'aturaven per xuclar la cigarreta i deixar anar una glopada de fum que enterbolia uns moments el paisatge xinès, com si de cop s'elevés del riu una tènue boira blavosa.

Pagoda, sampan, lotus, quimono. Aquelles paraules tornaven, despertant ecos del passat. Quants cops les havia pronunciades en veu baixa, quan ja se m'aclucaven els ulls i el pare venia a dir-me bona nit!

M'esforçava inútilment a recordar quins mons intemporals em descrivia el pare. Només veia els seus llavis articulant sons que ja no sentiria mai més. I un dolor esmorteït, com el xoc d'una pedra contra la neu, m'oprimia el cor.

De cop, vaig tornar al present.

Els eixugavidres havien capitulat definitivament i la neu s'abatia amb tanta ràbia contra el parabrisa que em feia parpellejar. En aquelles condicions no podia continuar endavant.

Abaixant el vidre, vaig avançar enmig d'una cortina de neu en què s'obrien les escletxes justes per distingir els revolts. Al cap d'un centenar de metres vaig poder aturar-me en un lloc prou apartat de la carretera, que sortosament es trobava a l'entrada del primer poble d'aquella ruta. No volia quedar-me al cotxe per res del món. Els meus nervis estaven massa escorxats per fer-los suportar el suplici d'una claustrofòbia silenciosa i gèlida.

Quan vaig posar els peus a terra, van envoltar-me a l'acte unes volves de neu que semblaven un remolí de papers alçats per una ventada.

Amb el paraigua com a escut, agafant-me el coll de la gavardina, vaig avançar cap a l'entrada del poble.

Els carrers eren completament buits. A través de la neu es distingien algunes finestres enceses. L'aire destil·lava l'aroma punyent dels focs de llenya, i els cotxes immòbils perdien la identitat per moments.

Malgrat el poder desfigurador de la tempesta, uns llums de neó em feien senyals des del final del carrer.

A mesura que m'hi apropava, la façana vermella i negra d'una pagoda va començar a perfilar-se. Vaig passar uns moments posseït d'una sensació de vertigen, que em va impulsar a aturar-me en sec. Llavors, amb la mateixa rapidesa amb què havia aparegut, el miratge es va esvaïr: era la façana d'un restaurant xinès.

Un rètol de neó posava una claror tèrbola a la teulada d'aquella falsa pagoda. Unes lletres blavoses deien: EL PALACIO DE LAS DELICIAS.

Quan vaig traspassar el llindar i la porta va tancar-se suaument darrere meu, em va fer l'efecte que algú parava de cop la maquinària d'una tempesta teatral. Un silenci tebi em va embolicar sobtadament.

Des del fons del restaurant, quatre figures imprecises em miraven encuriosides. Com que tenia els ulls amarats de la blancor de la neu, no m'atrevia a bellugar-me. Una de les figures se'm va acostar, em va prendre el paraigua i va assenyalar cap a un mar de taules que semblaven oscil·lar amb moviments marejadors i sinuosos. En notar que tenia la vista perduda devia pensar-se que era cec,

ja que em va agafar pel braç i em va conduir fins a una taula individual amb unes tovalles de paper. Li vaig donar les gràcies, mirant-lo directament per tal de desfer el malentès.

De mica en mica, vaig anar recobrant la visió. Hi havia dos cambrers i dues cambreres. Tots quatre estaven drets davant d'una barra que reproduïa a una escala més petita la pagoda de la façana. Tenien les mans a l'esquena i no deixaven de mirar-me amb una certa ironia gairebé imperceptible. Jo, curiosament, no em sentia gens incòmode.

Una de les noies em va donar la carta. Mentre la fullejava, no em va treure els ulls del damunt.

Vaig demanar una sopa de niu d'oreneta. Quan me la van haver portat, van posar en marxa un d'aquells quadres voluminosos, de colors llampants i artificials, que representen un paisatge feréstec amb algun element animat, generalment un salt d'aigua.

La sopa em va fer un efecte balsàmic. Quan me la vaig acabar, sentia una mena de tendresa inexplicable per aquella gent, tan inexplicable que fins i tot vaig notar una estranya alenada d'aire càlid que em creuava l'estómac.

Vaig demanar arròs cantonès. Aquest cop me'l va portar l'altra cambrera. Tenia la pell tan fina que li transparentaven les venes. Els seus ulls allargats em van mirar amb una simpatia gairebé impalpable i fugaç, com una ombra que es projecta per un instant en una paret.

Mentre em menjava l'arròs, un dels nois va engegar la música. Una cançó cantada en xinès, però que recordava la nostra música melòdica dels anys setanta, es va estendre per tots els racons del restaurant. La veu dolça, quasi infantil, de la vocalista em va recordar novament el paisatge xinès de la capsa. El pare la feia giravoltar lentament, i els seus llavis es movien, i parlaven del noi que va fabricar cent estels en forma d'oreneta per fer creure a la seva estimada que li havia regalat la primavera...

Els ulls se'm van omplir de llàgrimes d'una manera tan sobtada, que no vaig tenir temps ni d'adonar-me'n.

El pare, amb la capsa a les mans, m'explicava que la noia va sortir de casa, tota feliç per l'arribada de la primavera, mirant cap al cel per contemplar aquelles orenetes; llavors va pujar al pont per veure-les de més a prop, i estava tan contenta que ni tan sols no sentia el fred, un fred terrible que ningú no podria suportar amb un quimono de primavera com el que s'havia posat ella. Així, mentre les falses orenetes volaven cap aquí i cap allà sota l'impuls del vent, el fred va anar endurint el cos delicat de la noia, fins que va quedar transformada en una estàtua de glaç. En veure allò, el noi, desesperat, es va treure la roba d'abric i es va exposar al fred, fins que els seus membres també van esdevenir rígids. Quan els del poble es van adonar del que havia passat, tots es van posar quimons de primavera, van agafar els para-sols i van sortir al camp, plorant llàgrimes que ningú no hauria pogut vessar si la primavera hagués arribat de debò; aleshores, tots van fingir que els ametllers ja havien florit, i que el riu no estava glaçat, i que els salzes ja tenien fulles, perquè no podien suportar que la noia més preciosa del poble s'hagués mort per culpa d'una falsa primavera.

Aquell conte em va venir sencer, em va creuar el pensament com un llamp i em va deixar una estela tan dolça i amarga com la seva mateixa substància.

Un dels nois va venir i es va asseure a la meua taula. L'altre va arribar tot seguit amb una ampolla de licor de llangardaix i es va col·locar al seu costat. Les dues noies, després d'eixugar-se les mans amb dos tovallons plens d'ideogrames, van portar més cadires i cinc gots minúsculs.

Era evident que esperaven alguna cosa.

Vaig fer un sospir. Vaig escoltar les coses que es deien entre ells, amb la velocitat sincopada del

seu idioma. Segurament especulaven sobre la naturalesa exacta del meu dolor. S'imaginessin el que s'imaginessin, m'havien preparat un tractament universal contra la malenconia.

Els ho vaig explicar tot. Ells, amablement, anaven fent que sí amb el cap. Vaig començar per la mort del pare i vaig obrir-los el meu cor d'una manera gairebé indecent. Mai no m'havia despullat tant. Ells m'animaven amb gotets de licor, que jo em bevia sense respirar. De vegades em donaven copets al braç i em somreien amb una ironia simpàtica i desimbolta. Després els vaig parlar d'aquella època remota en què hi havia un contacte gairebé màgic entre el pare i jo. Les noies em passaven la mà pels cabells amb els ulls mig aclucats, com unes mares bessones. Amb les mans lliures, xarrupaven mesuradament els seus gotets. A l'últim, quan ja ens havíem begut la meitat de la segona ampolla, els vaig parlar de la capsxa xinesa i els vaig explicar el conte del pare. En arribar al moment en què la noia queda glaçada, les llàgrimes em van tornar a venir als ulls, perquè de sobte, amb una claredat enlluernadora, vaig entendre per què m'havia recordat d'aquell conte i no pas d'un altre. Vaig tancar els ulls amb força. Les figures de la capsxa giravoltaven dins la foscor, condemnades a una immobilitat eterna. Tot d'una, els meus amics xinesos es van posar a xerrar animadament. Quan vaig obrir els ulls, vaig veure que em miraven somrients, amb una ironia més refinada que mai.

Aleshores se'm van tornar a aclucar els ulls, però aquesta vegada de sopor alcohòlic.

Donant-me un copet a l'esquena, un dels nois va assenyalar amb el dit una porta que hi havia al costat de la barra. Enmig del torrent de paraules xineses que em va dir mentre m'acompanyava, vaig reconèixer-ne dues de molt reconfortants: “dormir” i “sofà”.

Quan em vaig despertar, estava ajagut en un sofà de vellut vermell, tapat amb una flassada que feia olor de soja. En recordar-me del que havia passat, de les coses que havia explicat a aquella gent —encara que no n'haguessin entès ni paraula—, de la meua ridícula ploradissa, una vergonya terrible va inundar-me de cap a peus.

Vaig mirar al meu voltant. Em trobava en una mena de saleta d'estar, tot sol. Per un finestró cobert amb una cortineta vermella, entrava una mica de claror, però no s'apreciava bé si era natural o artificial. Hi havia tant silenci que sentia cruixir les molles del sofà. El meu rellotge marcava les vuit, però tenia el cap tan espès que no vaig saber si eren del matí o del vespre. Vaig posar els peus a terra i vaig descórrer la cortineta.

El que hi havia a l'altra banda em va deixar de pedra.

La claror no era pas artificial, sinó la d'un dia esplèndid d'hivern guarnit amb un cel blavíssim, digne dels moments més perfectes de la primavera. Aquell finestró donava a la part de darrere del restaurant, que mirava al camp. La neu cobria gairebé tota la verdor, però el sol havia fos la més prima, descobrint petites clapes que semblaven nius abandonats. Hi havia un pontet que creuava el riu i, a sota, un munt de roques grisenques empolvorades de blanc formaven un petit marge ple d'arestes. Al mig del pont hi havia una de les noies xineses, recolzada a la barana. Duia una jaqueta de pell molt gruixuda. Amb una mà aguantava un para-sol, i amb l'altra es protegia els ulls tot mirant el riu.

Em vaig posar la gavadina, que estava en un cadira al costat del sofà, i vaig sortir per una porta metàl·lica que pesava molt.

Quan em va veure, la noia xinesa em va saludar amb la mà i em va fer senyal que m'hi acostés.

Agafant-me el coll de la gavadina, perquè feia un fred terrible, em vaig dirigir cap al pont. Quan

vaig ser prou a la vora per distingir el riu, que estava completament glaçat, vaig veure que un dels nois hi havia baixat i estava dret, a la riba, comprovant el gruix del gel amb la punta del peu.

La noia del para-sol em va indicar que m'afanyés, mentre feia saltets per escalfar-se els peus.

Així que vaig entrar al pont i vaig ser a la seva altura, vaig reparar que duia la cara coberta d'una capa finíssima de pòlvores blanques. Llavors, amb un gest teatral, va assenyalar amb el dit l'aigua glaçada del riu.

De primer, només vaig veure la llum del sol que formava sobre el gel un esquitx ple d'esquerdes i línies en ziga-zaga. Però la noia va moure el dit una mica més cap a la dreta, amb el braç ben rígid per indicar-me que havia de seguir-lo. Tot d'una, en un punt on el gel era llis com un mirall, vaig veure'm reflectit.

Però no era el meu reflex, sinó el del pare. El cor em va fer un salt. Ja no sabia del cert el que veia. Mirar el gel m'enlluernava. ¿Era el pare de jove, o era que confonia la meva cara amb la seva? La claror inestable transformava contínuament la meva cara en la seva i jo ho observava amb la boca oberta, amb la mateixa expressió embadalida de quan l'escoltava els diumenges a la tarda, amb la llum entrant per la finestra del menjador.

La noia xinesa em va agafar per la barbata i va obligar-me a mirar-la. Amb quatre moviments furiosos es va netejar la cara de pòlvores blanques i se'n va anar corrents fins a l'altra banda del pont. A poques passes d'allí, els dos altres nois xinesos van sortir d'entre els arbres, estirant-se mandrosament com si acabessin de llevar-se.

Mentrestant, sota el pont, el noi xinès va donar un martell a la noia que acabava d'arribar.

Tot seguit, animadament, es van posar a donar cops contra el gel, mentre somreien i somreien. Des de dalt del pont, jo els mirava sense creure'm el que veia. De sobte, aquell reflex que era jo, i que també era el pare, va començar a somriure com ells. Fins que, tot d'una, es va obrir una esquerda que va partir en dos el meu reflex i el va transformar en una cara que s'escampava per l'aigua que va aparèixer onejant sota el gel.

Un buit fosc s'havia dibuixat al lloc on el pare i jo ens havíem retrobat per un brevíssim instant.

JOSEP SAMPERE I MARTÍ (Igualada, 1963) és escriptor i traductor. Recentment ha publicat amb Antonio Ortí el llibre *Leyendas urbanas en España* (2000).

